

בית דין צדק

דעת המשפט

בראשות מרן הגאב"ד
הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א
שע"י קהילת בני התורה – נווה יעקב ירושלים

שיעורי הלכה

שיעורים מרבינו מרן הגאב"ד הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א

מאמר בסגולת חודש מרחשוון וחיזוק אודות המאורעות הנוראים בארה"ק

מאמר בסגולת חודש מרחשוון
חיזוק אודות המאורעות הנוראים בארה"ק

הלכות חלה שיעור ז'
חלות חיוב ההפרשה בעיסה וגדריו

שהכל זכה להעמיד את כל כלל ישראל עד החלק של משה רבינו, והכל כלול במה שהתורה אומרת "וישע ה' אל הכל ואל מנחתו". א"כ מה שאנו רואים בעינינו הפשוטות זה לא מה שהאמת. וכידוע שאותיות שק"ר קרובות זו לזו, כי שקר מקרבן, השקר נראה מקרוב בעיניים הפשוטות, ואילו אמת מרחקן, אותיות אמ"ת רחוקות זו מזו, א' מכאן ות' מכאן, והמ' באמצע, וצריך להתבונן היטב כדי לראות את האמת. וזה היסוד שאנחנו צריכים להתחזק, שוודאי יש בזה תכלית, והתכלית היא ודאי לישועה ולטובה.

ניפוץ האליל של 'כוחי ועוצם ידי'

היה לכוח הרוחני של הרע נפילה גדולה בשמיני עצרת, הכח של הכוחי ועוצם ידי נפל, והשטן מנסה להעמיד עצמו שוב, וצריך להתחזק בזה מאוד שלא יהיה הרגשים של 'צקמה' וכוחי ועוצם ידי. אנו בעצם לא שייכים לכל הדברים האלו, למושגים של נקמה, וכמו שביאר החת"ס על הפסוק בתהילים "אשרי שיאחו וניפוץ עולליך אל הסלע" לא כתוב שאנחנו נאחו וננפץ, אלא אשרי שיאחו, שהם יקבלו את העונש שלהם, המושג של נקמה ורדיפה אף פעם לא היה בכלל ישראל, גם בגזירות ת"ח ות"ט שהיה רדיפות נוראות לכלל ישראל, לא בקשו את הנקמה שאנחנו ננקום. ודאי צריך לעשות מה שצריך, אנחנו לא נכנסים לזה, אנחנו מדברים באופן כללי להתחזק שלא יהיה כאן את החלק של הגבורה, של 'כוחי ועוצם ידי'.

מרן הרב שך זצוק"ל היה תמיד אומר, שאנו בארץ ישראל הרי מוקפים מכל הצדדים מצד דרום, ומצד צפון, ומצד מזרח, הוא התבטא שיש מאה מליון ישמעאלים, שמעתה שלפי החשבון ביבשת אסיה לבריה של היום מאתיים מליון ישמעאלים, אז בלאו הכי כל רגע ורגע כן מלחמה לא מלחמה, אנחנו יודעים שכל רגע ורגע זה רק מה שאנו חוסים תחת כנפי השכינה הקדושה, בידי הרבש"ע.

עם ישראל למוד צרות ולא נשבר מהם

וידוע שבזמן מלחמת העולם הראשונה, מעצמות העולם נלחמו זו עם זו, והיהודים היו בתוך וסבול נוראות, ובאו בני ראדן וביקשו מרבן של ישראל הח"ח זיע"א שיחזק אותם, והח"ח הוציא ופתח את הגמ' בע"ז (ח) "ת"ר, יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה, אמר אוי לי, שבשביל שסרתי עולם חשוך בעדי ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקסה עלי מן השמים, היה יושב בתענית ובוכה כל הלילה וחזו בוכה כנגדו. כיון שעלה עמוד השחר, אמר מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור שקרניו קודמין לפרסותיו, שנאמר ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס". שאל הח"ח מה היה בלילה שאח"כ האם גם אדם והוה ישבו ובכו, ביום שאל, היה הבין שעולם כמנהגו נוהג. אמר הח"ח שזה גם הצורה של צרות ישראל, כבר כמה שקיעות חמה ולילות לצדיקיה ולית למפרע מן רשיעיה, עניי הכל ואמר לקין, אית דין ואת דין ואתו עלם אחרון ואתו למתן אגר טב לצדיקיה ואת למתפרע מן רשיעיה, ועל עיסק פתגמיא האלין הוה מתנצין על אנפי ברא" וכו'. ואחרי זה קן גילה את האמת ועשה תשובה, והקב"ה נתן לו שכר על התשובה 'אות על מצוה' שלא יהרגו אותו, ובעינינו הפשוטות שלנו, נראה שכביכול קן זכה והעמיד דורות, ואילו הכל נרצה ולא נשאר ממנו המשך, איך מבינים זאת.

אדרבה מתוך החושך יאיר האור

ורואים בבילה הזה שאדם וחוה ישבו ובכו כל הלילה, זה היה מוצ"ש, שהרי ליל שבת היה כיום יאיר, כדאיטא בירושלמי (ברכות, פרק אלו דברים הלכה ה), ובאותו חושך הגדול שחשבו שנמצאים בו, שהעולם חזרו לתוהו ובוהו, לקח אדם הראשון שתי אבנים והוציא מהם אור, לית הנורא אלא מגו חושך, כמו שהדברים נראים חשוכים, אדרבא שם אפשר להעמיד את האור.

הרופא לשבורי לב – לדעת שהכל בחשבון תכלית הטוב

המצב שאנו נמצאים בו. הנה דוד המלך אומר בתהילים (קמז) "הרופא לשבורי לב ומחפש לעצבותם: מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא", ומבארים מהו פשר הסמיכות שאדם נמצא בשברון לב ועצבות, הוא מחמת מה שרואה, את החלק של המתיתות והמצב הלא טוב, ומכח זה נהיה בעצבות ושברון לב, אולם אם יודע שיש בזה תכלית, הוא לא נוטה לעצבות, וכמו אשה בצרייה אשר יש לה יסורים קשים מאוד, אך לא נופלת לעצבות כי יודעת שיש בזה תכלית.

אם יודעים שיש סדר לעולם, שהקב"ה מוליך כל דבר לצד הטוב, לצד של הישועה, לא שייך בזה נפילה לעצבות. וזה מה שדוד המלך אומר אם מתבוננים בשמים ורואים כוכבים לרוב מיליארדי כוכבים, זה נראה שאין שום סדר, אך האמת שהקב"ה מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא, שלא רק שיש סדר בכל מיליארדי כוכבים, אלא לכל אחד יש שם מיוחד כלפי התפקיד שלו, וכלפי המקום שלו.

וזה מה שכתב רש"י בתחילת חומש שמות, שהקב"ה מנה את עם ישראל בחייהם וחזרו ומנה אותם במותם, להודיע חבתם שנמשלו לכוכבים שמוציאים ומכניסים במספר, שנאמר "המוציא במספר צבאם לכולם בשמות יקרא". וזה מה שאומר דוד המלך ע"ה, הרופא לשבורי לב – שאם אדם יתבונן שיש תכלית בדבר, ממילא אין סיבה כבר להיות 'שבורי לב'.

פעולות הרבש"ע כולם לטובת ישראל – אלו התנחומים האמיתיים

ובגמ' בברכות (לב): "ותאמר ציון עובני ה' וה' שכתני, היינו עוובה היינו שכוחה, אמר ר"ל אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, וכו' אתה עובתני ושכתתני, אמר לה הקב"ה בתי י"ב מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלושים חיל, ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלושים לגיון וכו' וכו', וכולם לא בראתי אלא בשבילך, ואת אמרת עובתני ושכתתני", זאת אומרת, הכל זה רק דמיון של האדם, אין פה שום ענין של פחד, הכל מגיע לידי תכלית, כל מה שעושה הקב"ה הוא בשבילנו.

המציאות האמיתית אינה כפי הנראה לעינינו

בעינינו הפשוטות שלנו, לא שייך שנראה את כל המכלול, ונקח דוגמא מהפרשיות שקראנו עכשיו, מקין והבל. קין, כותב האור החיים כבר בהשגחה פרטית, ואיתו כן להדיא בתרגום יונתן (בראשית ד ח) וז"ל שם "עני קין ואמר להבל, לית דין ולית דין, ולית עלם אחרן, ולית קין ואמר טב לצדיקיה ולית למפרע מן רשיעיה, עניי הכל ואמר לקין, אית דין ואת דין ואתו עלם אחרון ואתו למתן אגר טב לצדיקיה ואת למתפרע מן רשיעיה, ועל עיסק פתגמיא האלין הוה מתנצין על אנפי ברא" וכו'. ואחרי זה קן גילה את האמת ועשה תשובה, והקב"ה נתן לו שכר על התשובה 'אות על מצוה' שלא יהרגו אותו, ובעינינו הפשוטות שלנו, נראה שכביכול קין זכה והעמיד דורות, ואילו הכל נרצה ולא נשאר ממנו המשך, איך מבינים זאת.

אולם האמת אם מתבוננים, היא להיפך כמו שביאר החת"ס, החלק של קין נכחד כולו במבול, ואילו הכל התלגלג בשת, ושת התלגלג במשה רבינו, שת זכה והעמיד את כל הדורות, עד לידת האבות הקדושים שהעמידו את כלל ישראל. יוצא

ברשות הרבנים שליט"א ברשות עמלי תורה בטהרה, אנו נמצאים בחודש מרחשוון, אחר שחודש תשרי העמיד את החלק של ה'יעת' בא חודש חשוון שמעמיד את החלק של ישוב הדעת.

חודש מרחשוון – ישוב הדעת והארה בתורה

מודפס בסידורים את הצירוף של כל חודש וחודש, ובספר ברית מנוחה [ספר קדום ומוסמך מאוד] מבאר את הצירוף של חודש מרחשוון, שהוא חודש שהקב"ה עושה ברית עם בני ישראל שיכולים להגיע למנוחה של קדושה וישוב הדעת. ויש על זה הספר פ"י של תלמיד הגר"א והוא מבאר את הדברים שזה על החלק של 'תורה' שזה תחילת העבודה אחר חודש תשרי, וכנראה זה מכה הנקודה הזאת, כי חודש תשרי העמיד את החלק של הדעת בשלימות, ממילא אחר זה החלק של לימוד התורה. וזהו התחלת חלק הצירוף וא"כ עולים למדרגות הנוספות שיש ע"י ג' אותיות הנוספות של הצירוף. וכידוע זה הפי' 'מרחשוון' מלשון מרחשי שפתותיהו, ובמה מרחשי – ע"י לימוד התורה, וזה הכח של חודש חשוון והוא היסוד של לימוד התורה.

ובמעלת ומדרגת חודש חשוון איתא בליקוט ישעיה (פרק ל) על הפסוק "והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים" שאלו הם שבעת ימי אבלו של מתושלח, מתושלח הצדיק מת ב"י בחשוון, ואתם ז' ימים עד י"ז במרחשוון, הקב"ה הוציא את אור הגנוז מומן בריאת העולם. והסיבה לזה שאולי יתעוררו לחזור בתשובה לפני המבול, וא"כ אנו רואים את מעלת אלו הימים שהיה בהם את אור הגנוז החלק של אור התורה, ויתכן שזה הסיבה ששלמה המלך סיים את חינוך בית המקדש בחודש חשוון, כי חלק האור של המקדש, מושפע מכה האור של שבעת הימים, שאור החמה והלבנה היו בשלימות, ומשום כך בית המקדש נקרא 'לבנון' כי זה אור של 'לובן', של שלימות מתחילת הבריאה.

זמן המבול היה מיועד לשפע של תורה

נמצינו למדים את מעלת הימים של חודש מרחשוון, ואע"פ שאח"כ הגיע המבול, אך זה לא היה לפי סדר הבריאה, שלפי סדר הבריאה היה צריך להיות מבול של 'תורה', וכמ"ש רבינו האריז"ל שהיה צריך להיות 'ימים' של תורה, והוא החודש והזמן שהיה צריך להיות מתן תורה, וכמו שהגמ' (קלט): דורשת "משש מן התורה מנין, בשגם הוא בשר" (בראשית ו ג) והפסוק "כי מלאה הארץ חמס" הוא ר"ת חכמ"ה, דדור המבול היו בדוגה גבוהה של חכמה גבוהה מאוד, וכדאיטא במדרש שאחר שהקב"ה גירש את אדם הראשון מגן עדן, דור המבול היו בהתנהגות של גן עדן בעולם העשיה, והיו בדרגה גבוהה מאוד, וכח הרע היפך את המתן תורה שהיה אמור להיות אז, וזה נהפך לצד הלא טוב.

ומשום כך גם הבית השלישי שיבנה במהרה בימינו, יבנה בחודש מרחשוון, כי בחודש זה הוא תכלית השלימות, ושוורש הענין של "מרחשוון בקיצור, הוא שאז אדם הראשון הגיע לתקונו, שכל דבר צריך להעמיד אותו ארבעים יום, ואדם הראשון יצירתו בראש השנה, והמ' יום נשלם ב"י מרחשוון, שכל דבר וכל תוליד צריך לעבור את זה עולמות, וכל עולם מחולק לעשר, ממילא זה יוצא ארבעים יום. על המיכה שבי' במרחשוון הקב"ה הוציא את החלק של אור הגנוז.

וא"כ חודש מרחשוון זה חודש שעומד ללימוד התורה, שבא אחר שלימות הדעת של חודש תשרי, והוא מסוגל מאוד ללימוד התורה.

וכך הוא בחלק של לימוד התורה, ספר 'הייס', [חברו אחי של המהר"ל, הם היו ארבעה אחים, והוא היה הבכור והי אחד מגדולי הדור ומגדולי הפוסקים], זה ספר עמוק, שם יש את כל היסודות והעמקות של כלל ישראל, הוא חיבר את זה דווקא בשעת חושך, בחודשיים שלא יכל לצאת לחוץ מפני המגיפה, כמ"ש בהקדמה. וכן היה בכל הדורות. ספר 'חזון

נחום' [אחיו של הרב מטשעבין] חיבר את זה בזמן מלחמת העולם השנייה, כמ"ש המחבר בהקדמה את הפסוק "המלאך הגואל אותי מכל רע וגו', וידגו לרוב בקרב הארץ, שהיה מקום לומר שאולי זה לא הזמן המתאים לכתוב את חיבורו, אך אדרבא ידוע הגמ' בברכות שעם ישראל נמשלו לדגים, כמו שדגים אין להם חיות מחוץ המים, כך אין לנו קיום

מחוץ לתורה, וזה הסמיכות המלאך הגואל אותי מכל רע – וידגו לרוב, כדגים שאין מים אלא תורה. וא"כ העצה להתחזק הוא רק החלק של לימוד התורה, וכמו שבארנו שחודש חשון הוא החודש שמיועד ללימוד התורה, ויש בו סייעתא דשמיא עצומה ללימוד התורה.

הלכות חלה שיעור ז' חלות חיוב הפרשה בעיסה וגדריו

זמן חיוב הפרשת חלה לכתחילה ובדיעבד

א. זמן חיוב הפרשת חלה מן העיסה הוא בשעת גלגול וכמ"ש השו"ע (ס"ו שכו סעיף ב, ג) "אימתי מפרישין חלה כשיתן המים, ויערב הקמח במים וכו'. האידנא טוב להמתין עד אחר גמר הלישה שתיעשה כל העיסה גוף אחד". עוד שם (סעיף ה, ו) "וכ"כ הרמב"ם ביכורים ו' טז) "אם לא הפריש החלה בצק אלא אפה הכל, הרי זה מפריש מן הפת".

לכתחילה צריך להפריש מן העיסה דווקא, וכלשון התורה "ראשית עריסותכם", אך במקום צורך וכגון תחילתו סופגנין ובסופו עיסה, שבזמן עריסתו אין חיוב כי הוא סופגנין, או באופן שאין בתחילה שיעור חלה, רק אחר האפייה ע"י צירוף סל, וכמו באפיית מצות יד שכתב השו"ע (או"ח תנו א) שעושין פחות משיעור חלה שלא יבוא לידי חימוץ, ומיד אחר האפייה [שצריך להפריש מיד אח"כ דכיון שאין רגילות להפריש אחר האפייה יכול לטעות שהפרישו מזה כבר חלה] יפריש חלה ע"י צירוף סל. או אם שכח ולא הפריש מן העיסה, אזי הדין שיכול להפריש אחר האפייה. ומקור הדין הביא הגר"א שם (ס"ק י) מהספרי (פר' שלח) "הרי שלא הפריש חלה מן העיסה, שומע אני שלא יפריש מן הלחם, ת"ל מלחם הארץ תרימו" וכו'.

בגדר חיוב הפרשה אחר האפייה

ב. יש לברר מהו יסוד והגדר של הפרשה מן הלחם, האם זה שני מחייבים שונים, יש את חיוב להפריש מן העיסה, וזה כבר פקע, ואז מתחדש חיוב חדש להפריש מן הלחם' כלשון הכתוב "מלחם הארץ". או שזה רק דרשה וגילוי מן הפסוק, שאפשר להפריש בעודו לחם, וניתן לומר זאת בשני אופנים, או שגילתה התורה שגם בעודו לחם שייך בו הפרשת חלה מן העיסה, או שגם בעודו עיסה' הפרשתו ע"ש סופו שעתידי להיות לחם, וממילא בוודאי ששייך להפריש ממנו

כשנהיה לחם. ומלשון הספרי הנ"ל "הרי שלא הפריש חלה מהן העיסה שומע אני שלא יפריש מן הלחם" וכו', משמע קצת שהפרשת עיסה' פקעה, והוא חיוב חדש, אלא דכל זה בהו"א, אך אחרי הדרשה מהכתוב של "לחם הארץ" אפשר לומר את הצדדים הנ"ל.

ג. ובברכת הפרשת חלה, יש דעות איך מברכים, אם להפריש חלה, או להפריש חלה מן העיסה, ולאילו שמברכים להפריש חלה מן העיסה, יש דעות אם גם אחר האפייה מברכים כן, או רק להפריש חלה, ובטעם המברכים גם אחר האפייה מן העיסה, הרי זה כבר לא עיסה, ויש מבארים כי כך הדין באופן כללי לכתחילה להפריש מן העיסה, וכך הוא מטבע הברכה. אך אם נאמר שגילתה התורה שגם אחר האפייה יש לו שם עיסה, מובן מאוד למה לא ישתנה נוסח הברכה.

ביורו דעת הר"ש והרשב"א בגדר זמן החיוב

ד. נחלקו הראשונים בתחילתו עיסה וסופו סופגנין שמטגנו או מבשלו, אם חייב בחלה. ודעת הר"ש (חלה פרק א משנה ה) שפטורה מן החלה, כיון שאין סופו להיות לחם, והוכיח כן מהעושה עיסה ע"מ לחלק שפטור. וממה שדימה זאת הר"ש לעושה ע"מ לחלק, נראה ברור שהפטור בע"מ לחלק, אינו עכשיו נחשב שאין פה שיעור, שזה לא שייך כלל בסופגנין, שוודאי עכשיו אינו מטוגן או מבושל, וע"כ שסובר שכיון שבסופו יהיה פטור אז כבר עכשיו פטור, א"כ נראה שלומר שגדר הדרשה שגם בעודו העיסה החיוב ע"ש סופו בזמן שהוא לחם, ולכך פשיטא שחייב גם אחר האפייה ואינו חלות חיוב חדש שמתחדש. ומטעם זה אם בעודו לחם לא יתחייב כי לא יהיה שיעור, או שיהיה סופגנין כבר עכשיו פטור מן החלה.

ה. ובשו"ע (שכד יג) כתב בעיסה שלא היה בה שיעור, ובשעת האפייה תפחה כשיעור פטורה מן החלה, ומקורו מתשו' הרא"ש (כלל ב ס"י יד) ותשו' הרשב"א (חלק א' ס"י

חסא) והוכיחו כן מהמבואר במשנה (חלה ג) בגוי שלש עיסה ונתגייר ואפאה, שפטורה מן החלה, וכמו שהאפיה בגר לא מחייבת, ה"ה בתפחה לכשיעור באפיה אינה מתחייבת. והקשה שם הרשב"א מצירוף סל באפיה שמתחייבת, אף שבלשה הייתה פטורה, ות"ש ששם דבר אחר גורם את החיוב, וכלשונו "אלא אם כן בא לה חיוב מצד אחר כגון צירוף עיסה אחרת על יד תגור או סל שהן מצרפן ונעשו כאלו ערסן שניהן יחד".

ולדברי הרשב"א בוודאי א"א לומר שלחם הארץ הוא חיוב חדש שמחייבו אחר האפייה, כי א"א בוודאי גם בתפחה צריך להתחייב, וא"כ יש לברר דעת הרשב"א שהוא סובר ג"כ כהר"ש שסופו סופגנין פטור, ואם נאמר שהגדר שהחיוב הוא ע"ש סופו, אין סיבה לפטור תפחה באפיה, דנדונו כבר עכשיו כשיעור, ולדעתו ע"כ צריך לבאר שבע"מ לחלק, נחשב כבר עכשיו מחולק, וכידוע בחידושי הגר"ח (ביכורים פרק ו) ביאר שהוא מחולקת הרמב"ם והראב"ד, אם נדו ע"ש סופו לפטור, או שכיון שהוא עומד לחלק, מחשיבים זאת כבר עכשיו כאילו הוא מחולק ואינו כשיעור. ובאמת ברשב"א (פסקי חלה שער ב) כותב כן להדיא, וז"ל, "ב' נשים שעשו עיסה כדי לחלקה בעיסה אם אין בכל אחת כשיעור פטור" מן החלה **דכיון שעשאה לחלקה הרי היא כמחולקת**" ולדבריו צ"ל דה"ה ע"מ לעשותו סופגנין נחשבת כבר עכשיו כאילו היא סופגנין.

ו. ובעיסה שאפאה אחר שנתגייר, נחלקו שם במשנה (ג ו), ר"ע מחייב וחכמים פוטרים [והלכה כחכמים]. ובתורת זרעים שם ביאר סברת ר"ע שהוא באמת שני מחייבים א. כשנעשה עיסה. ב. באפייתו לחם. וחל בו חיוב חדש של חלה ולא איכפת לן שבלישתו היה גוי. ובסברת חכמים ביאר בשני אופנים א. שאינו חיוב חדש באפיה, והחיוב הוא בשעת העיסה. ב. שאף שהוא חיוב חדש, מ"מ לגלגל העכ"רם הוא חלות פטור, ואינו יכול להתחייב אה"כ.

השיעור מתקיים מידי שבועיים ביום ראשון

בשעה 20:30

ניתן להתעדכן בטלפון 02-313-2403 שלוחה 4

מושב בית הדין בראשות רבינו מרן הגאב"ד שליט"א מתקיים מידי שבועיים

לפתיחת תיק ניתן לפנות למוזכירות בטל' 02-3132403 שלוחה 1 או בכתובת 8515154@gmail.com

קבלת קהל בבית ההוראה אצל רבינו מרן הגאב"ד שליט"א מידי שבוע ביום א' בערב, ניתן להזמין תור במועצ"ק בטל' 02-3132403 שלוחה 2

הוצאת הגיליון עולה לחון רב להקדשת הגיליון לרגל שמחה לרפואה ולעילוי נשמה

ניתן לפנות בטלפון 02-3132403 שלוחה 1 או במייל 8515154@gmail.com

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת **מרנא בעל האבי עזרי** רבינו אלעזר מנחם מן ב"ר עזריאל צוקללה"ה לרגל יומא דהילולא ט"ז מרחשוון זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן